

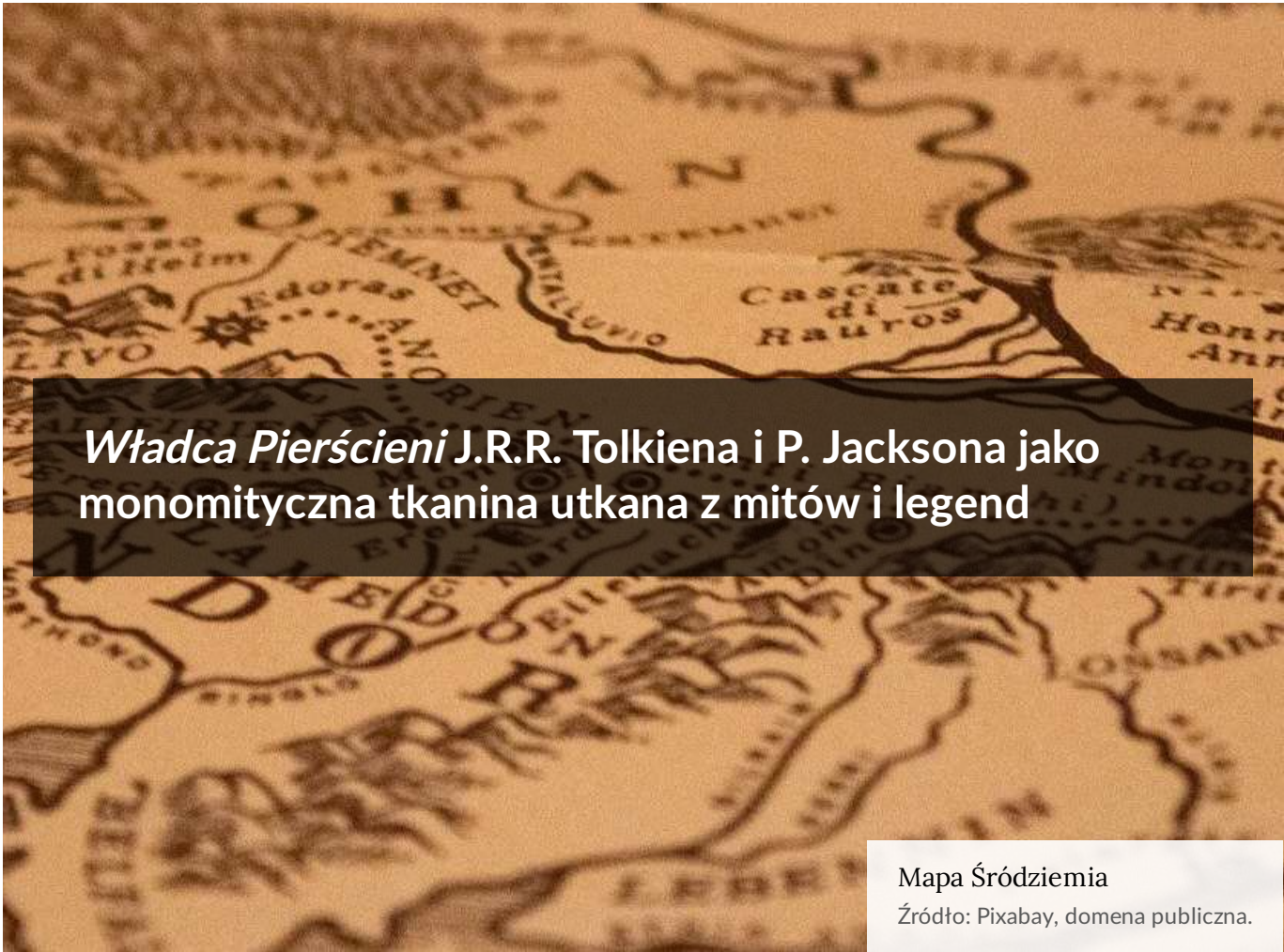

Władca Pierścieni J.R.R. Tolkiena i P. Jacksona jako monomityczna tkanina utkana z mitów i legend

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Tolkien J.R.R., *Listy*, red. H. Carpenter , Warszawa 2010.
- Bassham Gregory, Bronson Eric, Irwin William , *Hobbit i filozofia. Prawdziwa historia tam i z powrotem*, 2013.
- Campbell Joseph, *Potęga mitu. Rozmowy Billa Moyersa z Josephem Campbellem*, Kraków 2019.
- Kołakowski Leszek, *Mini wykłady o maxi sprawach*, 2009.
- Bauman Zygmunt, *Globalizacja i co z tego dla ludzi wynika*, Warszawa 2000.

Władca Pierścieni J.R.R. Tolkienu i P. Jacksona jako monomityczna tkanina utkana z mitów i legend

Mapa Śródziemia

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Władca Pierścieni jest prawdopodobnie najpełniejszą i najbardziej spójną sztucznie stworzoną mitologią, jaka powstała w historii naszej kultury. Historia podróży Froda jest utkana z mitów, ludowych wierzeń i elementów wielkich religii, tradycji całego świata oraz symboli i psychoanalitycznych nawiązań, interpretacji w duchu Carla Gustawa Junga. John Ronald Reuel Tolkien był erudytą znającym wiele języków i tysiące różnych tekstów kultury. Na tej podstawie, łącząc je i splatając ze sobą, stworzył fantastyczny świat. Obraz tego świata nie powstał po to jedynie, by bawić odbiorców fabuły Tolkiena lub w przypadku filmu — Petera Jacksona. Jego funkcją jest przede wszystkim wskazanie i wyjaśnienie, podobnie jak robią to mity, religie, legendy czy wspomniana psychoanaliza, mechanizmów, systemów, zależności funkcjonujących w świecie od początków kultury. Ma też, co równie ważne, wyjaśniać zasady radzenia sobie człowieka z jego pogmatwaną niekiedy psychiką i „uniwersalnymi zmiennymi”, charakteryzującymi różnych ludzi. Krótko mówiąc, *Władca Pierścieni* powstał, aby pomóc odbiorcom lepiej zrozumieć siebie, innych ludzi i mechanizmy rządzące światem.

Twoje cele

- Poznasz pojęcie monomitu.
- Dowiesz się, jaką funkcję pełnią mity w ludzkim życiu.
- Zbadasz mitologiczne i religijne odniesienia w filmie.
- Dowiesz się, jaką rolę w filmie odgrywa walka o władzę i chciwość.
- Dokonasz analizy sposobu, w jaki Tolkien budował swoje postacie.
- Poznasz sens dosłowny i metaforyczny utworu.

Przeczytaj

O reżyserze

Peter Jackson (fotografia z 2014 r.)

Źródło: Gage Skidmore, Wikimedia Commons, licencja:
CC BY-SA 2.0.

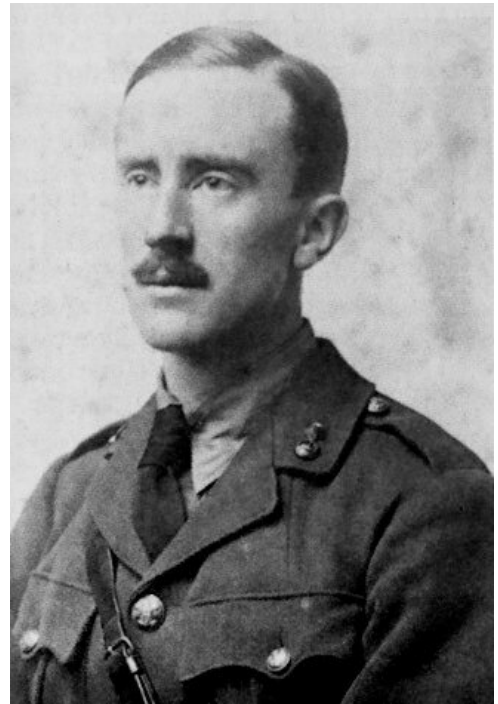
Peter Jackson – jest nowozelandzkim reżyserem, scenarzystą i producentem filmowym. Urodził się w 1961 r. w Pukerua Bay. Peter Jackson filmami zainteresował się w dzieciństwie, gdy rodzice kupili mu kamerę. Kiedy zobaczył *King Konga*, postanowił zostać reżyserem. Pierwszymi filmami Jacksona były między innymi: *Dwarf Patrol*, *World War II*, *The Valley*, *Coldfinger*, *Curse of the Gravewalker* i *Zły smak*. Za film *Niebiańskie stworzenia* otrzymał Srebrnego Lwa na Festiwalu Filmowym w Wenecji i nominację do Oscara. Jednak za największy sukces powszechnie uważa się [adaptację](#) słynnej powieści

Tolkiena pt. *Władca Pierścieni*, która otrzymała siedemnaście Oscarów. W latach 2012-2014 ukazywały się w kinach adaptacje powieści *Hobbit* (Peter Jackson nakręcił trzy części).

O autorze

John Ronald Reuel Tolkien – był brytyjskim pisarzem oraz profesorem filologii klasycznej i literatury staroangielskiej na Uniwersytecie w Oksfordzie. Urodził się w angielskiej rodzinie w 1892 r. w Bloemfontein w Wolnym Państwie Oranii (obecnie Republika Południowej Afryki).

W 1895 r. przyjechał z matką do Birmingham w Anglii. W 1896 r. zmarł ojciec pisarza, a matka wraz z synami przeniosła się na przedmieścia Birmingham. Mabel Tolkien sama uczyła synów języków obcych, rysunku, literatury. W 1904 r. matka Tolkiena zmarła, gdy ten miał 12 lat. Tolkien przeszedł pod opiekę ojca Francisza Morgana, księdza zaprzyjaźnionego z jego matką. W tym czasie zgłębiał tajniki filologii, zaznajomił się z językiem staroangielskim, staronordyjskim i gockim. W październiku 1911 r. Tolkien podjął studia w Oksfordzie, początkowo z języków klasycznych, łaciny i greki, oraz ich literatury, ale jego prawdziwą pasją stało się językoznawstwo porównawcze i język walijski. W czasie studiów zajął się również językiem fińskim, na którym oparł tworzony przez siebie sztuczny język – mowę elfów w świecie Śródziemia. Ponieważ interesował się językami germańskimi, zmienił fakultet na studia w Instytucie Języka i Literatury Angielskiej. W roku 1915 Tolkien ukończył studia. W 1916 r. podczas I wojny światowej brał udział w bitwie nad Sommą. Potem przez kilka lat chorował i kilkakrotnie trafiał do szpitala. W 1918 r. przeprowadził się do Oksfordu, by podjąć pracę młodszego leksykografa przy tworzeniu *New English Dictionary*. W 1920 r. rozpoczął pracę wykładowcy języka angielskiego na Uniwersytecie w Leeds, a po czterech latach otrzymał awans na profesora. W 1925 r. został kierownikiem katedry Rawlinsona i Boswortha języka staroangielskiego w Oksfordzie.

J.R.R. Tolkien (fotografia z 1916 r.)

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Tam poznał C.S. Lewisa, z którym połączyła go silna przyjaźń trwająca czterdzieści lat. Tam też przez wiele lat pracował, publikując kilkadziesiąt prac z dziedziny filologii i literatury dawnej, a także pisząc powieści: *Hobbit, czyli tam i z powrotem* oraz *Władcę Pierścieni*. Ostatnie lata życia, po śmierci żony Edith w 1971 r., spędził w Oksfordzie, gdzie zamieszkał w budynku uczelnianym kolegium Merton.

W 1972 r. otrzymał doktorat *honoris causa* w Oksfordzie za wkład w filologię, a rok później w Edynburgu. W 1972 r. dostał także Order Imperium Brytyjskiego drugiego

stopnia. Zmarł w 1973 r. w wieku 81 lat w Bournemouth. Pochowany został w Oksfordzie. Jest też autorem powieści *Silmarillion*, kilku krótkich form, opowiadań niezwiązanych lub luźno związanych z mitologią Śródziemia, a także wielu zbiorów poezji.

Zarys fabuły

Do wioski Shire w świecie Śródziemia, w której żyje Frodo i Bilbo, przybywa Gandalf – mag, czarodziej. Jego pojawienie się przysparza wszystkim mieszkańcom wiele radości. Jednak okazuje się, że Bilbo, aktualny posiadacz tytułowego, mitycznego pierścienia dającego władzę nad światem, postanawia w dniu swoich kolejnych urodzin wyruszyć w świat. Gandalf przekonuje go jednak do oddania pierścienia, przekazania go Frodowi, aby ten wyruszył w podróż do krainy zła (tam, gdzie pierścień został wykuty). Frodo ma zniszczyć pierścień w lawie Mordoru, by pokonać zło. Tak rozpoczyna się wezwanie głównego bohatera do wielkiej wyprawy-misji, której celem jest uratowanie świata od Saurona – władcy ciemności. W swej podróży Frodo zyskuje sprzymierzeńców – Drużynę Pierścienia, która będzie wspomagać go w walce z przeciwnościami losu i... knowaniami Saurona. Przewodnikiem ich będzie Gollum, wcześniejszy posiadacz pierścienia, marzący o jego odzyskaniu. Frodo okazuje się jedynym bohaterem, który jest w stanie oprzeć się urokowi pierścienia, jednak by to zrozumieć, musi odkrywać także i siebie samego – swoje słabe i mocne strony. Reszta Śródziemia na czele z prawowitym władcą Aragornem szykuje się do wojny z Sauronem. Od tego starcia zależą losy świata.

Słownik

adaptacja

przystosowanie utworu literackiego do wystawienia na scenie lub do sfilmowania; też: utwór literacki w ten sposób przystosowany

American dream

określenie narodowego etosu Amerykanów odnoszące się do idei demokracji, równości i wolności; potocznie określenie spełnienia marzeń

pacyfizm

(fr. *pacifisme*) ruch społeczno-polityczny propagujący pokój i potępiający wojnę oraz wszelkie działania zbrojne

monomit

podróż podejmowana przez mitycznego bohatera, który przechodzi wiele określonych etapów podróży, aby odkryć jakąś prawdę o sobie, innych ludziach lub świecie

Audiobook

Polecenie 1

Wysłuchaj tekstu Josepha Campbella i napisz, dlaczego Tolkien tworzy świat wypełniony historiami o charakterze mitologicznym.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P12RKSGW1>

Joseph Campbell

Potęga mitu. Rozmowy Billa Moyersa z Josephem Campbellem

Celem mitów, legend czy religii było od początków ludzkości wskazanie i wyjaśnienie tego, co ludzi fascynowało, a jednocześnie, czego nie można wyjaśnić innymi metodami, bo dotyczyło transcendencji. Mity wyjaśniały powstanie świata, człowieka, pozwalały zrozumieć naturę ludzką. Osadzały człowieka w jego kulturze, określając hierarchię wartości, wprowadzając tabu, czyli system nakazów i zakazów, kształtując moralność i pozwalając zrozumieć siebie i rzeczywistość. Człowiek przyjmuje zasady jakiegoś kręgu kulturowego poprzez wychowanie i dziedziczenie. Przyjmując wyjaśnienia wynikające z religii lub mitu, przyswaja je w toku socjalizacji, a następnie uznaje za własne i jedyne. W pewnym uproszczeniu wszystkie systemy religijne czy mitologie różnych obszarów kulturowych odnoszą się do tych samych zakazów i nakazów. Pod różnymi szerokościami geograficznymi zmienia się jedynie ich nazewnictwo. W ogólnym zarysie proponują one bardzo podobne pojęcia etyczno-moralne, ufundowane na uniwersalnych zasadach. Chciałoby się wręcz powiedzieć, że analizując je, można dojść do wniosku, że jeden Bóg w różnych miejscach na ziemi nosi inne „maski”. Jednakże okrzepnięcie człowieka w kulturze sprawia po pewnym czasie, że przestaje zauważać wyjaśnienia, które legły u podstaw jego kultury. Stają się one przezroczystą codziennością. To zaś niekiedy może prowadzić do zapomnienia.

Tolkien, a w ślad za nim Peter Jackson, stworzyli w książce i na ekranie odrębny świat pozornie jedynie niepodobny do naszego, ludzkiego. Łatwiej dostrzec drzazgę z oku innego, choćby Hobbita lub Krasnoluda, niż belkę we własnym. We *Władcy pierścieni* otrzymujemy zatem spójną mitologię kulturotwórczą, której elementy zostały zaczerpnięte z różnych wierzeń z całego świata, a są na tyle uniwersalne, aby po przełożeniu ich na sytuację fabularną w książce lub filmie były zrozumiałe dla przeciętnego odbiorcy. Zresztą podobnej argumentacji używał najbardziej znany amerykański badacz mitów Joseph Campbell. Oddajmy mu zatem głos:

„Powiada się, że tym, czego poszukujemy, jest sens życia. Otóż nie sądzę, żebyśmy szukali właśnie tego. Myślę, że tym, o co nam chodzi, jest doświadczenie życia jako takiego, tak by nasze realne przeżycia na płaszczyźnie czysto fizycznej wywoływały rezonans w głębi naszej najbardziej wewnętrznej istoty i rzeczywistości, byśmy naprawdę doznali upojenia faktem życia. Ostatecznie, o to właśnie chodzi w mitach i to właśnie owe klucze pomagają nam odnaleźć się w nas samych”.

Z mitów zaś możemy czerpać nieprzebraną naukę. Najcenniejsza to ta, która uświadamia nam że:

„możesz zwrócić się do wewnątrz i w pewnym momencie zaczniesz chwytać przesłanie symboli. Czytaj mity innych ludów, nie tych, które wyznają twoją religię, bo człowiek ma tendencję do interpretowania własnej religii w kategoriach faktów, gdy jednak czytasz inne mity, zaczniesz chwytać ich przesłanie. Mity pomagają ci wejść w bezpośredni kontakt z życiem jako takim. Mówią, czym naprawdę jest doświadczenie.”.

Tolkien stworzył właśnie taki inny, bo osadzony w sztucznie stworzonym świecie mit.

Polecenie 2

Co Twoim zdaniem daje widzom (czytelnikom) *Władcy Pierścieni* udział w świecie stworzonym przez Tolkiena?

Sprawdź się

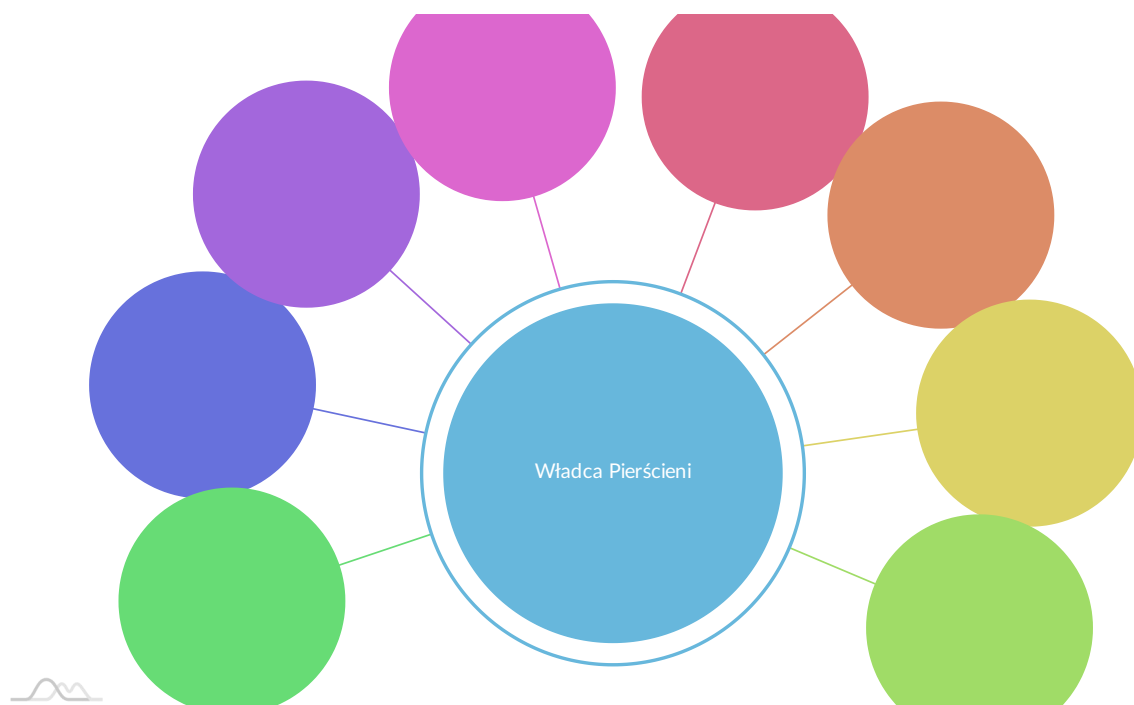
Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Władca Pierścieni to tekst kultury utkany z szeregu mitów, legend, podań, idei.

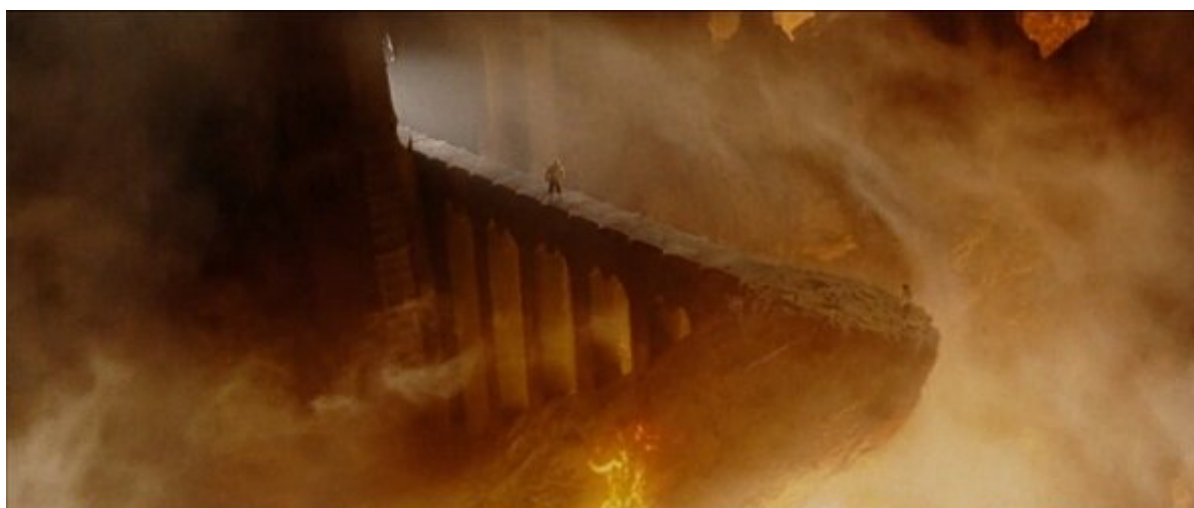
Zapoznaj się z grafem poniżej i wpisz w puste pola skojarzenia (mityczne, kulturowe, antropologiczne), jakie przychodzą ci na myśl po obejrzeniu filmu.

Ćwiczenie 2

Świat przedstawiony we *Władcy Pierścieni* cechuje dualizm. Jest to świat dobra i świat zła. Między nimi toczy się odwieczna walka. Przypatrz się kadrom i napisz, w jaki sposób te dwa światy zostały przedstawione w filmie. Co przywodzą na myśl?

Ćwiczenie 3

Przeczytaj fragment eseju Leszka Kołakowskiego. Zwróć uwagę, że głównym tematem powieści i filmu jest walka o władzę, której symbolem jest pierścień. Przypomnij sobie fabułę filmu i podaj imiona trzech bohaterów, którzy chcieli sięgnąć po władzę (tytułowy pierścień). Wpisz te imiona w lewą kolumnę. Po prawej stronie wpisz imiona bohaterów mitycznych, legendarnych, którzy również ponad wszystko pragnęli władzy.

” Leszek Kołakowski

Mini wykłady o maxi sprawach

Władza

Jeśli nawet teoria, wedle której nic w nas nie ma oprócz żądzy władzy, jest naiwna i niewiele tłumaczy, to nikt nie zaprzeczy, że władza jest dobrem wybitnie pożądanym. Najczęściej, gdy mówimy o władzy, mamy na myśli sens węższy niż ten, o którym była mowa, mianowicie władzę, która polega na dysponowaniu środkami, za pomocą których można wpływać – przemocą albo groźbą przemocy – na zachowanie ludzi i regulować to zachowanie wedle zamierzeń władcy (jednostkowego czy zbiorowego). Władza w tym sensie zakłada obecność zorganizowanych narzędzi przemocy, a w dzisiejszym świecie państwa.

Czy każdy z nas pragnie władzy w tym sensie? Na pewno każdy by chciał, by ludzie zachowywali się tak, jak on uważa za właściwe, a to znaczy: albo zgodnie z jego poczuciem sprawiedliwości, albo dla niego najkorzystniej. Stąd nie wynika jednakże, że każdy chciałby być królem. Jak Pascal mówi, tylko król pozbawiony tronu jest nieszczęśliwy z tego powodu, że nie jest królem.

Ponieważ wiadomo, że posiadanie władzy bardzo często – choć nie bezwyjątkowo – korumpuje ludzi, ponieważ ludzie, którzy przez długi czas cieszyli się jakimś znacznym zakresem władzy mają w końcu poczucie, że władza należy im się na mocy porządku natury, podobnie

jak władza dawnych monarchów miała być z boskiego nadania, a gdy ją z jakichś powodów utracą, uważają to za katastrofą kosmiczną [...]

Źródło: Leszek Kołakowski, *Mini wykłady o maxi sprawach*, 2009.

Bohaterzy filmu	Postacie mityczne

Gandalf mówi Bilbo: *Pierścień ma już o wiele za potężną władzę nad tobą. Porzuć go! A wtedy sam możesz iść w świat i będziesz wolny!* Krasnoludy, ale i inne gatunki stworzeń ze świata *Władcy pierścieni*, też na swój sposób są chciwe, choć nie zawsze dotyczy to przedmiotów czy dóbr materialnych. Zresztą przestroga przed zachłannością i chciwością także zaczerpnięta została we *Władcy pierścieni* z religii, wierzeń, baśni i mitów. Wskaż w wywiadzie z prof. Mikołajko te zdania dotyczące ludzkiej chciwości, które można odnieść też do niektórych bohaterów filmu.

 zielony

Pytanie: Czy z filozoficznego punktu widzenia można powiedzieć, że ludzie są chciwi z natury?

Zbigniew Mikołajko: Nie sędzę. Oczywiście gdzieś w nas istnieje dążenie do tego, żeby poszerzyć terytorium i uczynić je bezpieczniejszym. To się wyraża symbolicznie w pieniądzu czy w dobrach materialnych. W tym sensie istnieje jakieś biologiczne dno chciwości. Ale generalnie nie zawsze ta biologiczna podstawa musi się rozwinąć w coś chorego i horrendalnego, czyli to co nazywamy chciwością czy zachłannością.

Pytanie: Gdzie w takim razie leży granica? Co jest potrzebne, żeby nazwać to zachowanie chciwością lub pazernością?

Zbigniew Mikołajko: Myślę, że każda zbiorowość ma swoje miary. Inaczej będzie oceniać chciwość środowisko bankierów, a inaczej środowisko ubogich ludzi żyjących gdzieś na peryferiach zamożnego świata. Niemniej jednak myślę, że po prostu jest to nadmierna, wedle ocen środowiskowych, zachłanność – pożądanie różnych dóbr. Przy czym chciwość niekoniecznie przekłada się tylko na wartości materialne. Czasem są to wartości symboliczne. Niektórzy kolekcjonują zachłannie ludzkie uczucia, inni medale.

Pytanie: Czy można w takim razie pomylić chciwość z ambicją?

Zbigniew Mikołajko: Często ludzie używają pojęcia ambicja żeby zasłonić chciwość. Oczywiście ambicja też może być zdrowa lub niezdrowa. Chora ambicja, chciwość jest czymś co przerasta bardzo radykalnie i potrzeby, które w sobie nosimy i możliwości, które człowiek ma. Chciwość wyrasta ponad nasze władze duchowe, moralne czy fizyczne. Jest ambicją posiadania, która wymyka nam się spod kontroli. Warto też powiedzieć, że często mylimy chciwość ze skąpstwem. A

istnieje zasadnicza różnica. Skąpstwo jest postawą raczej bierną, taką, która za wszelką cenę pragnie ukryć, schować a nawet udać biedę, więc ograniczyć się. Natomiast chciwość jest postawą aktywną.

[...]

Pytanie: Człowiek, tak jak Pan powiedział, z natury chciwy nie jest, tylko ma naturalną potrzebę zwiększania stanu posiadania i zapewniania w ten sposób bezpieczeństwa. Może jednak przekroczyć tę granicę, kiedy pojawi się pokusa.

Zbigniew Mikołajko: Pokusa, ale także i lęk. W historycznym lęku chcemy mieć więcej i więcej, bo wydaje nam się, że będziemy bezpieczni. Chciwość może być też narzędziem kompensacji. Oto mali, biedni, szarzy ludzie, nagle zaczynają mieć pieniądze i mogą stać się dzięki temu potężni, wspaniali, pożądati przez wszystkich, a wcześniej byli nikim. Źródłem pokusy jest poczucie małości, gorszości.

Zbigniew Mikołajko, Chciwość jest największą przeszkodą w zdobywaniu pieniędzy, Data publikacji: 19.08.2012, newsweek.pl/polska/mikolajko-grzech-zachlannosc-porzadanie-religia/qx4thhp

Ćwiczenie 5

J.R.R. Tolkien był pacyfistą. Dopuszczał jednak wojnę jako konieczność wynikającą z określonych okoliczności. Dotyczyło to sytuacji, kiedy agresorzy ponoszą całkowitą winę za złe czyny. Przypomnij sobie wydarzenia z historii świata, kiedy wojna stała się koniecznością i uzasadnij, dlaczego wojna we *Władcy Pierścieni* była konieczna i usprawiedliwiona.

” J.R.R. Tolkien

Listy

Istnieją jednoznaczne sytuacje: np. akty czystej okrutnej agresji, w których słuszność od początku znajduje się całkowicie po jednej stronie. [...] Wtedy słuszność pozostanie niepodważalną własnością tych, którzy mają rację, i przez cały czas będzie wspierać ich sprawę. [...] To sami agresorzy przede wszystkim ponoszą winę za złe czyny, wynikające z początkowego pogwałcenia przez nich sprawiedliwości. [...] W każdym razie nie mają prawa protestować, kiedy ich ofiary, zaatakowane, zażądają odwetu zgodnie z zasadą: oko za oko, ząb za ząb.

Źródło: J.R.R. Tolkien, *Listy*, red. H. Carpenter, Warszawa 2010, s. 396.

Ćwiczenie 6

Aby pokonać zło, Frodo musi wyruszyć w podróż, by wrzucić tytułowy pierścień do lawy Mordoru. Każda podróż ma na celu rozwiązanie jakiegoś problemu, ale też ma wymiar metaforyczny, ukryty, głęboki. Podczas podróży bohater zyskuje wiedzę o sobie samym, np. Orfeusz odbywa wędrówkę do zaświatów, by odzyskać żonę, jednak dowiaduje się przy tym czegoś o swoich słabościach. Mojżesz natomiast odbywa podróż inicjacyjną – doprowadza naród wybrany do Ziemi Obiecanej, sam jednak umiera, nie wchodząc do niej. Podróż Froda to również podróż i poznawcza, i inicjacyjna. Napisz, czego dotyczy inicjacja Froda oraz jaką wiedzę o sobie odkrywa bohater.

Ćwiczenie 7

Frodo uświadamia sobie, kim jest naprawdę i jaka jest jego natura — poznaje siebie i osiąga własne rozumienie, inaczej mówiąc, zyskuje samoświadomość. Sytuacje, przed którymi został postawiony, pokazują drugą twarz Froda, który dotychczas nie miał szans skonfrontować się ze swymi możliwościami. Jednym z najstarszych symboli wyrażających dwoistość jest yin i yang, wywodzące się z zasady tao. Przeczytaj, czym jest tao, a następnie wskaż dwie natury — yin i yang Frodo Bagginsa, które czynią z niego bohatera uniwersalnego i złożonego, potrafiącego odnaleźć się w każdej sytuacji.

” Gregory Bassham, Eric Bronson, William Irwin

Hobbit i filozofia. Prawdziwa historia tam i z powrotem

Tao jest fundamentalną zasadą rzeczywistości, źródłem wszechświata i nieopisanym sposobem, w jaki natura, życie i śmierć pulsują we wszystkim, co istnieje. Zmiana i trwanie współistnieją ze sobą. Jednym ze sposobów na zrozumienie tao jest spojrzenie na nie przez pryzmat wczesnej chińskiej kosmologii, w której wszechświat jest postrzegany jako scena, na której dwie pierwotne siły, yin i yang, wchodzą ze sobą w interakcje. Tao jest naczelną zasadą, z której rodzą się yin i yang. Yin, dosłownie „ciemna strona góry”, jest siłą ciemności, kobiecości i bierności. Yang, dosłownie „jasna strona góry”, jest siłą światła, aktywności i męskości. Yin i yang dopełniają się wzajemnie w wiecznej równowadze.

Źródło: Gregory Bassham, Eric Bronson, William Irwin, *Hobbit i filozofia. Prawdziwa historia tam i z powrotem*, 2013, s. 30.

Ćwiczenie 8

Aby odkryć dwoistość swej natury, Frodo wyrusza w podróż, która wpływa na jego sposób postrzegania świata, a więc jest to jednocześnie metaforyczna wędrówka w głąb siebie. Wskaż po trzy cechy charakterystyczne dwóch przestrzeni – bliskiej, rodzinnej i dalekiej, poznawanej podczas wędrówki, które wpływają na samopoznanie Froda.

Bliska, rodzinna

Daleka, poznana podczas wędrówki

Ćwiczenie 9

Innym bohaterem, który zbudowany został na wzór mitu-legendy jest Aragorn. Pod koniec filmu zostaje on prawowitym władcą Śródziemia. Jednak zanim do tego dojdzie, musi udowodnić, że jest godzien tego zaszczytu. Kreowany jest zatem na wzorowego rycerza, który dzięki swojej postawie i cnotom był w stanie pokonać zło. Wskaż cztery cechy Aragorna, które charakteryzują go jako parenetyczny ideał rycerza.

Cechy Aragorna:

Ćwiczenie 10

Do pewnej legendy-mitu nawiązuje także motyw miecza Aragorna. Jest to symboliczny przedmiot, którym może posługiwać się tylko prawowity władca. Gdy Aragorn udowodnił swymi czynami, że zasłużył na miecz, otrzymał koronę. Z jakiej popularnej legendy wywodzi się to rozwiązanie fabularne zastosowane przez Tolkiena i Jacksona?

Ćwiczenie 11

Aragorn przed wrotami Mordoru odciąga uwagę Saurona od niepozornych Hobbitów – Froda i Sama. To właśnie oni zadają ostateczny cios, niszcząc pierścień. Tym samym Aragorn udowadnia swoją wielkość i potwierdza cnoty rycerskie. Jednak Hobbici są rasą, która ze swej natury nie jest wojownicza. Świadczy o tym choćby tryb życia, który wiodą w arkadyjskich osadach. Za swój czyn Frodo i Sam zostają wynagrodzeni – zyskują sławę i honor podczas koronacji Aragorna. Nie jest to jednak typowa sława wojowników z homeryckiej tradycji. Co symbolizuje „sukces” zwykłych Hobbitów?

Ćwiczenie 12

Korzystając z poprzednich ćwiczeń, napisz, jakie tematy poruszają powieść Tolkiena i film Jacksona.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: *Władca Pierścieni* J.R.R. Tolkiena i P. Jacksona jako monomityczna tkanina utkana z mitów i legend

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

IV. Dostrzeganie w poglądach wielkich filozofów starożytnych paradygmatów myślowych, które są obecne w kulturze aż do czasów dzisiejszych.

VI. Rozwijanie krytycznego myślenia i sprawności logicznych poprzez analizę wybranych pytań i argumentów filozoficznych.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele opracyjne. Uczeń:

- definiuje pojęcie *monomitu*;
- dostrzega znaczenie mitu w kulturze, literaturze i sztuce na przestrzeni wieków;
- dokonuje analizy utworu *Władca Pierścieni* zwracając szczególną uwagę na sposób budowania postaci, sens dosłowny i metaforyczny utworu oraz rolę walki o władzę i chciwość.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- audiobook.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;

- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów, aby w miarę możliwości, zapoznali się z filmami z serii *Władca Pierścieni*.

Faza wprowadzająca:

1. Przedstawienie wyświetlonego na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika tematu lekcji i celów zajęć. Wspólne ustalenie kryteriów sukcesu.
2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: Nauczyciel sprawdza, kto zapoznał się z filmami z serii *Władca Pierścieni*. Jeżeli przygotowanie uczniów jest niewystarczające, nauczyciel streszcza uczniom fabułę filmów, zwracając uwagę na najważniejsze jej elementy. Wyjaśnia uczniom pojęcie *monomitu*

Faza realizacyjna:

1. **Praca z multimediami.** Nauczyciel wyświetla materiał z sekcji „Audiobook”, a następnie czyta polecenia:
 - *Wysłuchaj tekstu Josepha Campbella i napisz, dlaczego Tolkien tworzy świat wypełniony historiami o charakterze mitologicznym.*
 - *Co Twoim zdaniem daje widzom (czytelnikom) Władcy Pierścieni udział w świecie stworzonym przez Tolkienu?*
 Uczniowie wykonują zadanie w parach. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycje odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udzielając uczniom informacji zwrotnej.
2. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenia nr 1-4, a następnie porównują swoje odpowiedzi z kolegą lub koleżanką.

3. Nauczyciel wyświetla uczestnikom zajęć ćwiczenie nr 5. Uczniowie tym razem pracują w grupach. Ustalają wspólne stanowisko i wskazują wybraną odpowiedź, używając telefonów lub komputerów. Nauczyciel kontroluje wyniki pracy uczniów i prosi wybrane osoby o uzasadnienie swojej odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. W ramach podsumowania uczniowie wykonują ćwiczenie 8. „Aby odkryć dwoistość swej natury, Frodo wyrusza w podróż, która wpływa na jego sposób postrzegania świata, a więc jest to jednocześnie metaforyczna wędrówka w głąb siebie. Wskaż po trzy cechy charakterystyczne dwóch przestrzeni – bliskiej, rodzinnej i dalekiej, poznawanej podczas wędrówki, które wpływają na samopoznanie Froda.”
2. Zalogowany na platformę nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”. Każdy uczeń ma dokończyć zdanie, odwołując się do wyświetlonych treści: Zaczynam się zastanawiać...

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia nr 6 i 11.

Materiały pomocnicze:

- Brudnik E., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie: przewodnik po metodach aktywizujących*, Warszawa 2010.
- Zielewska B., *Dialog we współczesnej edukacji filozoficznej*, Olsztyn 2002.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Audiobook” do pracy przed lekcją. Uczniowie zapoznają się z jego treścią i przygotowują do pracy na zajęciach w ten sposób, żeby móc samodzielnie rozwiązać zadania.